

ÖMR-İ EDEBİ 1
HAKİKAT VE HAYAL
AHMET RASİM

VakıfBank Kültür Yayınları: 0244
Edebiyat: 056

ÖMR-İ EDEBİ 1
HAKİKAT VE HAYAL
AHMET RASİM

Dizi Editörü
Prof. Dr. Yılmaz Daşcıoğlu

Yayına Hazırlayanlar
Dr. Birol Bulut
Leyla Keleş
Melike Kılıç

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Editör
Ergin Ali

Son Okuma
Dr. Hazal Bozyer

VakıfBank Kültür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 - Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-70-2
Takım ISBN 978-625-6385-69-6

Kitabın tüm yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Eylül 2023

ÖMR-İ EDEBÎ 1

HAKİKAT VE HAYAL

AHMET RASİM

AHMET RASİM

1865'te İstanbul'un Sarıgözel Mahallesinde doğdu. İlköğretimi Sofular Tekkesi'ne bağlı Mahalle Mektebi'nde başladı. Çeşitli sebeplerle okula devam edemeyip eniştesi miralay Laz Mehmet Bey tarafından himaye gördü ve hususi hocalarla eğitim hayatına devam etti. 12 Haziran 1875 tarihinde Darüşşafaka'ya kaydolan Ahmet Rasim, edebiyat ve tarih zevkini Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Midhat gibi yazarları tanıdığı bu okulda edindi; ilk edebî ve ilmî yazı denemelerine de buradayken girişti. 1883'te okulu birincilikle bitirdi ve birkaç ay sonra Posta ve Telgraf Nezareti'nde memur olarak işe girdi. "Yolcu" ismini taşıyan ilk tercümesinin Tercüman-ı Hakikat'te yayımlanmasının ardından işinden istifade ederek muharrirlikte karar kıldı. Burada birçok makalesi yayımlanan yazar, *Berk*, *Gülşen*, *Envâr-ı Zekâ*, *İmdâdül-Midâd* gibi dönemin diğer dergi ve gazetelerinde de çalıştı, yanı sıra çeviriler yaptı. 1927-1932 yılları arasında İstanbul milletvekili oldu. 1932'den vefatına kadar aralıksız bir şekilde yazı hayatına devam eden Ahmet Rasim'in, *Akşam*, *İkdam*, *Malumat*, *Sabah*, *Servet-i Fünun* ve *Türk Yurdu* başta olmak üzere pek çok süreli yayında imzasına rastlanmaktadır. En çok İstanbul'un gündelik yaşantısı, kendi çocukluk anıları ve matbuat hayatını yazı konusu ettiği görülür. Yazarın kitap olarak neşredilmiş eserlerinin sayısı yaklaşık 156 tanedir. Bu eserlerden bir kısmı yazarın hayatta bulunduğu süre zarfında yayımlanmışken, bir kısmı da vefatından sonra başkaları tarafından neşredilmiştir.

"İlk Fıkra Yazarımız" olarak da tanınan Ahmet Rasim fıkra ve denemelerinde (*Şehir Mektupları*, *Cidd ü Mizah*, *Eşkal-i Zaman...*) çoğunlukla şehir hayatını, kendi çevresinin yaşayışını, zamanın adet ve geleneklerini yansıttı. Hatırat türündeki kitapları (*Gecelerim*, *Fuhş-ı Atik*, *Falaka...*) ile de çok sayıda okura ulaştı. Yüksek gözlem gücü ile çağının tanıdığı eserler ortaya koymanın dışında hayret uyandıracak bir çalışma azmî sergileyerek çeviri, monografi ve ders kitapları da hazırlamıştır. Ahmet Rasim 21 Eylül 1932'de Heybeliada'daki evinde vefat etti ve Heybeliada Kabristanı'na defnedildi. M. Nihat Özön, Ağah Sırrı Levend, Muzaffer Gökman ve Hikmet Altınkaynak'ın yazarla ilgili inceleme ve araştırma kitapları bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz 9

ÖMR-İ EDEBÎ

CÜZ 1

Mukaddime	15
Ezhar-ı Hazan	19
“Kokladığı Gülü Hayal Ederek...”	21
“Flander Edebiyatı” Numunelerinden	23
Bir Sayfa	33
Flander Edebiyatı Numunelerinden	37
Hayat-ı Fersude	41
Fenerbahçesi’nde	43
Göksu’da	47
Mirgün’de	53
Şair İbrahim Hakkı Bey	61
Didar-ı Yâr	67
Ben	85
Bir Demet Çiçek	95
Sevda-yı Kadim	97
Niran	103
Mihnet-ı Kalp	109
Nüzhet	113
Fuzûlî	115
En Uzun Gece	119
Sefile	123
Şeb-i Tefekkür	129
Garbın Eşar-ı Rengininden	133
Ela Gözler	135

Bir Akşam	139
Karlı Bir Gün	143
Ak Saç	147
Bir Mülâhaza-i Tarihiye	151
Hakikat ve Hayal	155
Tıfl-ı Giryeye-Hah	161
La Dam O Kamelya	167
Şikâyet-i Ezelî	179
Mücadele-i Edebiye	183
Ahzan-ı Aşk Mösyö Reibrach'tan	191
Nağme-Han-ı Muhabbet	201
Feryad-ı Andelip	203
Ferace, Çarşaf	209

ÖMR-İ EDEBÎ

CÜZ 2

Alexandre Dumas-Fils'in Mektubu	215
Ahu Nigâh	231
Fransa Edebiyat-ı Hazırası Sahâif-i Makbulesinden	237
Havadis-i Nisaiye	243
Yaşmak	249
Tekâmül ve Terakki	253
Süleyman Nesib Bey Efendi'ye	259
Bir Mezar-ı Şukûfedâr	299
Geçen Bir Bahara Tahassür	303
Evvelki Baharda	307
İnfial	313
Bir Akşam	319
En Sonra	323
Pek Güzelsin!	327

Ezhar-ı Bahar	333
Birkaç Gün	339
Fırtınalı Bir Gecenin Sabahı	345
Birkaç Sahife	349
Fotoğrafım	353
Mütalaa	357
Tövbekâr	359
Tıfl-ı Sâil	361
Tebessüm	363
Üç Aylık Devr-i Hayat	365
Para Sesi!	367
Şimdi Yalnız Kaldım!	371
Cinayet-i Beytiye	375
Hevâ-yı Aşk	383

ÖNSÖZ

Ahmet Rasim Külliyyatı'nın üçüncü kitabını bu ciltle takdim ediyoruz. Bu ciltte yazarın 1897-1900 yıllarında neşredilen *Ömr-i Edebî* başlıklı dört ciltlik eserinin ilk iki cildini sunuyoruz. Hayatını yazmaya adanmış Ahmet Rasim, Mukaddime kısmında “Ben geçen ömre değil mahvolmaya yüz tutan hatıralara acırım” derken *Ömr-i Edebî*'nin bir hatıra numunesi olduğunu beyan eder. Tür açısından bütünlük arz etmeyen eser, muhtelif zamanlarda ve yıllarda neşrettiği farklı konulardaki hikâye, şiir, deneme, çeviri ve düşünce yazılarını bir araya toplar. Bunlar dünya edebiyatından örnekler, tabiat ve hayat karşısında hislenmeler, Türk edebiyatının önemli şahsiyetleri ile ilgili mütalaalar (Fuzûlî, Hakkı Bey), yanı başında bulunan bazı kişilerle ilgili hatıralar, aşk acısı çekenlerin hikâyeleri etrafında şekillenir.

Bu cildin ilk yazısı 1895 tarihli *Malumat* gazetesinde yayımlanan “Ezhar-ı Bahar”dır. İlk iki cildin birleştirilerek basıldığı bu kitabın son yazısı ise “Heva-yı Aşk”tır. Bu ciltteki yazıların bir kısmı daha önce *Malumat* ve *Hazine-i Fünûn* isimli süreli yayınlarda neşredilmiştir. Eserdeki yazılar, süreli yayınlardaki ve yazarın kaleme aldığı diğer metinlerle karşılaştırılırken isimleri ayrı fakat içerikleri aynı metinlerin bulunduğu fark edilmiştir. Örneğin, 1314 (1899) yılında “Gam-ı Hicran” adıyla müstakil olarak basılan hikâye çok tutulmuş, daha sonra süreli yayınlarda da yayımlandıktan sonra *Ömr-i Edebî* içinde “Heva-yı Aşk” başlığıyla tekrar basılmıştır. Bu ve benzeri durumlarda yazar tarafından

yapılan bir seçme olduğu için *Ömr-i Edebî*'deki baskıyı esas alarak varsa diğer baskılardaki farkları burada işaret ettik.

Ahmet Rasim'in daha önce yayına hazırladığımız eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de okuma akışına zarar vermemeye özen göstererek gerekli yerlerde köşeli parantez içinde bağlamı göstererek günümüz Türkçesine uygun karşılıklar verilmiştir. Aynı şekilde bu tür çalışmaların en zor yönlerinden birisini oluşturan yazım konusunda da öncelikle TDK imla kılavuzundaki yazımı esas aldık. Metinlerin tarihî niteliği dolayısıyla orada bulunmayan pek çok sözcüğün yazımında ise *Kubbealtı Lügati* olarak da tanınan *Misallî Büyük Türkçe Sözlük*'ü ikinci referans kabul ettik. Her ikisinde de bulunmayan sözler için ise bu ikisi örnek alınarak orta bir yol tutulmuştur. Bu noktada şunu belirtmekte yarar var: TDK kılavuzunda görülen bir sözcük veya ekin yazımı, orada bulunmayan benzer bir örnekte *Kubbealtı Lügati*'ndekinden farklı olabilmekte ve bir çelişki gibi görünebilmektedir. Fakat izlediğimiz yolun referans verebilme ve çelişki gibi görülecek örneklerdeki karışıkları önleme açısından doğru olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca dipnotlarda metin içinde geçen ve açıklama gerektiren kısımlar editör tarafından düzenlenmiş, Ahmet Rasim'in kendi notları ise *-yaz.n* (yazarın notu) şeklinde verilmiştir.

1898-1901 yılları arasında dört cilt hâlinde Tahir Bey Matbaası'ndan basılan *Ömr-i Edebî*'nin ilk iki cildi *Ömr-i Edebî 1* adıyla bu kitapta bir araya getirilmiştir. Bu ciltte birleştirdiğimiz kitaplardan *Ömr-i Edebî*'nin birinci cildindeki metinler Melike KILIÇ, *Ömr-i Edebî*'nin ikinci cildindeki metinler ise Leyla KELEŞ, Melike KILIÇ ve Dr. Birol BULUT tarafından çeviriyazıya aktarılmıştır. Ayrıca metinlerin kontrol süreçlerinde Prof. Dr. Gülsemin HAZER, Dr. Hülya ÜRKMEZ, Dr. Samet ÇAKMAKER ve Dr. Birol BULUT katkıda bulunmuşlardır. Ahmet Rasim'in bütün eserlerinin günümüz okuruyla buluşması amacını taşıyan bu

Çalışmayı basmayı üstlenen VakıfBank Kültür Yayınları'na, yayınevi nezdinde kitabın yayın süreçlerini takip eden Dr. Hazal BOZYER'e ve emeği geçenlere teşekkür ederiz.

Yılmaz Daşcıoğlu
Dizi Editörü
Adapazarı, 2023

Malûmât Kütüphanesi

Ahmet Rasim

ÖMR-İ EDEBÎ

CÜZ 1

Ömr-i Edebî on-on iki senelik nakş-ı hatıradır. Bütün hayat-ı güzeşte bu sahaif-i teng-tasvirde karmakarışık yatacaktır.

Tab'ı ve Naşiri:

Malûmât Gazeteleri sahib-i imtiyazı:

Es-Seyyid Mehmet Tahir

Maarif Nezaret-i Celilesinin Ruhsatıyla

Babıali Caddesinde 40 Numaralı Tahir Bey Matbaasında

Tab Olunmuştur.

Konstantiniye

1310

Tahir Bey Matbaası

MUKADDİME

Hayatı bir ruzname şeklinde kaydetmek ne kadar güç ne kadar sıkıntılı! İnsan erbab-ı iktisat gibi her günlük efalini sırasıyla yazacak, vakit vakit cem ederek, hesap soracak olursa gerçi tarz-ı cereyan-ı ömre vâkıf olur, fakat o kadar hatıra içinde nasıl kurtulur? Ben geçen ömre değil mahvolmaya yüz tutan hatıralara acırım. Onun için ekserini yazar, neşreder, zaman zaman okuyup bir icmal-i hissî [hissî özet] hâlinde hayatımın kâffe-i inkılabâtını [değişimlerinin hepsini] göz önünde bulundururum.

Ömr-i Edebî on-on iki senelik nakş-ı hatıratır. Bütün hayat-ı güzeşte bu sahaif-i teng-tasvirde [özet tasvirli sayfalarda] karmakarışık yatacak, mesai-i mezbûhânededen [son bir gayretten] başka bir şey olmayan şu sevâd-ı köhne bir dimağ-ı heveskârın zübde-i müessiri olmak üzere belki eyâdî-i ahlâfta [gelecek nesillerin ellerinde] gezecektir. Kim bilir? İhtimal ki bir hakikat-i edebiye bunların altında gunûdedir [yatmaktadır]. İhtimal ki bir his bu eşkâl-i mevzua-i teessür arasında dolaşıp durmaktadır. Yalnız şurası bence muhakkaktır ki içlerinde beni bildirecek, bütün ömrünü meslek-i tahrيره vakfetmiş bir tilmîz-i tabiiyi nazar-ı nakkad-ı üstat önünde bulunduracak şeyler vardır. Kâh bir feryadın -ki sahaif-i sairede onun husulünü icab eden esbab-ı zalime şerh edilmiştir- burada bir aks-i hazin-i bî-meal gibi satırdan satıra vurarak mahvolduğu görülür, kâh bir mısra-ı şâdî-resânın [mutlu eden mısra] -ki tegafül-i vicdan tabir ettiğim âram-ı nâ-pâyidâr-ı gam [gamın sonsuz zevki] arasında dehan-ı tevekkülümünden su-

dur ederek burada bir cay-ı kabul bulmuştur- bigâne bir hiss-i avare gibi ötede beride gezip dolaşamayarak uyuşup kaldığı anlaşılır.

Ömr-i Edebî, natık olduğu tefasil-i gûnâgûn [aktardığı rengarenk ayrıntılar] ile müessirin takip ettiği meslek hakkında bir fikr-i sade verebilir. Mensup olduğu mektebin kâffe-i telkinâtını ahz ve telakkiye müheyya bir zihn-i mütecessisin derece ve şidet-i iptilasını tayin eder.

Bazen mukaddimât-ı hayatın bir hiss-i ateh-nümâ-yı ızdırara [mecburi çöküş hissine] karışarak safiyet-i asliyesi muhtel olmadığı hâlde bir günlük teellümün ahval-i vicdaniyeye îras ettiği tebeddül, bazen en ufak bir hevesin büyüye büyüye bir aşk-ı mukavemet-suz kuvvetinde bütün tahassusât-ı ferdiyeyi tarumar ederek başka türlü bir sûz u güdaza inkılap etmek üzere gösterdiği temayül bu ömrü idare eden bir kanun-ı müstesna gibi yazılıdır. Her hayat birbirine fiil ve teessürce müşabih ve fakat asarca ekseriya gayr olduğu bedihidir. Onun içindir ki *Ömr-i Edebî*'de intizam aramam. Güya lakaydâne öyle bir yaşayış ki yalnız nazarıdikkat-i vicdanı onun harekâtına nazır, hadisat ve şunun [olay ve durumlar] onun teheyyücât ve ihtirasâtına hakim imiş gibi bu iki dest-i terbiyetin istediği cihete revan olmuş ve elan o sürat-i müktesebeyi kaybedememiştir.

Muhtemeldir ki böyle bir ömrü sevenler de bulunsun. Fakat tabiidir ki bu ömre bî-sud [faydasız] diyen bulunamaz. Tabakât-ı hakikatin her tarafını tetkik için uğraşan bir dimağ vak-tinden evvel yorulsa da bir fiil-i hatada bulunmuş olmaz.

Derununda bulunan fikarât-ı müterceme maişet-i hazırası esnasında başka bir lisan üzere konuşmak için sarf edilen zamanları muhtırdır.

Her ömr-i edebî gibi bu da namuskârânedir. Sened-i sahihi üslub-ı ifadeden hüccet-i teminiyyesi [doğruluğunun de-

lilleri] arzu-yı istifadeden müsteban [açık] olan böyle ömürlere
mana-yı edebin izafesi herkes için bir haktır, bir hakk-ı sarihtir.
Hatta şekl-i namı Garb'ın mevzuat-ı cedidesinden muktebestir.
Bu hakkı Garb'a veren tabiiyet-i mesai [gayretin sonucu] hükm-i
imtiyazını neden Şark'a îsal etmesin?

Ahmet Rasim